

Partner evaluatie door Demeter Duitsland

Stichting Demeter controleert en certificeert biologisch-dynamische boeren, biologisch-dynamische verwerkers en Demeter-producten. De producten blijven niet allemaal in Nederland. Stichting Demeter is dan ook aangesloten bij Demeter Internationaal. Alle 18 zusterorganisaties gaan uit van dezelfde wereldwijd gehanteerde minimale Demeter-normen. Ook aan de manier waarop de certificaten worden toegekend stelt Demeter Internationaal eisen. Om dat allemaal zeker te stellen worden partner evaluatie georganiseerd. Dat noemen we het interne accreditatie programma. Zo zijn Nederlandse leden van de DVC en DLC vorig jaar naar Frankrijk geweest. En in maart van dit jaar zijn Duitse collega's bij ons op bezoek geweest. Deze bezoeken hebben natuurlijk het karakter van een controle. Maar dienen ook om elkaar als collega-certificeerders te leren kennen en kennis en ervaring uit te wisselen.

Door Rienk ter Braake

Het Duitse team

De partner evaluatie is door een stevig team uitgevoerd. Twee personen zijn vier dagen lang bezig geweest met het doornemen van procedures, documenten en dossiers. Van 's morgens vroeg, tot in de avond. We hebben zes Demeter-bedrijven bezocht.

Duitsland is bijna tien keer zo groot als Nederland. En dat geldt ook voor de Demeter-certificering. De certificering is daar wel anders georganiseerd. Een deel van de administratie wordt in de verschillende Bundesländer gedaan. De toekenning van certificaten gebeurt vanuit het centrale Demeter-verband in Darmstadt. Daarvoor is Ute Rebenburg verantwoordelijk. Zij heeft de volledige vier dagen aan de partner evaluatie meegedaan. De eerste twee dagen was ze samen met Martin Rombach. Martin is directeur van de Prüfverein. Dat is één van de controle-organisaties voor biologische verwerking. De Prüfverein voert veertig procent van de Demeter-verwerkingscontroles uit. Alle verwerkingscontroles worden daar verzameld. De laatste twee dagen lag de nadruk op de landbouw. Daarvoor is Hans-Josef Kremer overgekomen. Hans-Josef is voorzitter van de Demeter-certificerings commissie voor de landbouw. Met 1350 Demeter-landbouwbedrijven en ruim 250 Demeter-handelaren en –verwerkers zijn er twee aparte commissies voor de certificering.

Naast de Demeter-organisatie zijn er in Duitsland tien Regionale Werk Groepen (LAG's). Dat komt ongeveer neer op BD-Verenigingen in de verschillende regio's van Duitsland. Deze LAG's zijn vooral gericht op de boeren en ze hebben bd-voorlichters in dienst.

Terugblik op de vorige evaluatie

De partner evaluaties worden ongeveer eens per vier tot vijf jaar gedaan. Daarna worden de verbeterpunten schriftelijk verantwoord naar Demeter Internationaal. De vorige evaluatie heeft in 2002 plaatsgevonden, door een team uit Zwitserland. Destijds waren veel punten in de Demeter-certificering in Nederland nog niet helemaal, zoals Demeter Internationaal het proces voor ogen had. De nieuwe Demeter-normen waren vertaald, maar nog niet geïmplementeerd. De verwerkte producten waren niet geregistreerd en er was nog geen controle op additieven en proceshulpstoffen. Het gebruik van de bd-preparaaten was vrijwillig en niet verplicht. Mede naar aanleiding van de eerste partner evaluatie zijn een aantal zaken die in voorbereiding waren versneld ingevoerd.

Het mooie van zo'n terugblik is dat je je dan weer even realiseert wat er allemaal verbeterd is. De kwaliteit van de controles is verbeterd. De Demeter-voorwaarden, reglementen en documenten vormen een samenhangend geheel. Alle verwerkte processen en producten zijn geregistreerd. We kunnen er trots op zijn dat Stichting Demeter een efficiënt en doordacht certificeringssysteem heeft opgebouwd. Alle afwijkingen uit 2002 zijn hersteld! We krijgen complimenten voor de geboekte resultaten.

De Demeter-voorwaarden

We hebben de Internationale Demeter-normen in Nederland geïmplementeerd. Inclusief de preparaatverplichting. Dat heeft veel discussies opgeleverd met licentiehouders. Een deel van de boeren heeft onder meer vanwege de preparaatverplichting de Demeter-licentie opgezegd. We schatten dit aantal op ongeveer twintig boeren. In totaal is het aantal licentiehouders met ongeveer vijfenzeventig boeren gedaald. De strengere normen, strengere handhaving en moeilijke economische

situatie in de landbouw hebben daarbij een rol gespeeld. In Nederland zijn we er inmiddels van overtuigd dat we met de Demeter-certificering niet steeds verder moeten gaan met het vastleggen van de normen. En het afstraffen van alle grotere of kleinere afwijkingen. We kiezen liever voor vrijere richtlijnen met meer individuele ruimte. Maar wel met duidelijke afspraken. Kortom de Mansveltscore met daaraan gekoppelde Mansveltgesprekken.

Bij de evaluatie werd duidelijk dat er nog wat hobbels zijn te nemen om onze visie internationaal geaccepteerd te krijgen. In theorie is er veel waardering voor onze ideeën. Maar als het aankomt op de concrete manier waarop wij in Nederland werken levert dat veel discussie op.

Het belangrijkste gespreksthema met de evaluatoren was dan ook het gebruik van de bd-preparaten. In de certificering gaan we uit van de minimale eisen die Demeter Internationaal heeft vastgesteld. Er zijn geen eisen gesteld aan de manier waarop de preparaten worden gemaakt. Als een boer kiest voor een bedrijfseigen blaas van een koe in plaats van een bedrijfsvreemde blaas van een hert is dat voor de DLC akkoord. Er zijn ook geen eisen gesteld aan de manier waarop preparaten worden bewaard. We vragen wel naar de bewaring, maar laten de controleur niet beoordelen of de preparaatbewaring voldoet aan wat Rudolf Steiner daarover heeft gezegd. In potjes, omsloten door een laag turfmoel. Demeter Internationaal zal een uitspraak moeten doen of dit soort zaken wordt opgenomen in de voorwaarden, of niet.

Verder is intensief gesproken over het houden van biologisch vee op een Demeter-bedrijf. In de Nederlandse visie liever een Demeter-bedrijf met meerdere veehouderijtakken. Al krijgen de kippen, of de varkens dan geen 100% biologisch voer. De producten worden immers als gangbaar of biologisch verkocht. Als er al producten verkocht worden.

We zijn benieuwd hoe Demeter Internationaal op deze bevindingen van de Duitse collega's gaat reageren!

De bedrijfsbezoeken

De Hondspol

Op De Hondspol in Driebergen is voornamelijk gekeken naar de boerderijverwerking. Recepturen, etiketten, ingrediënten. Ook de boerderijwinkel werd nauwkeurig geïnspecteerd. De aanduidingen met biologische en Demeter-etiketten werden bestudeerd. Andreas Daldorf, de kaasmaker van De Hondspol, heeft het evaluatiebezoek sterk als een controle-bezoek ervaren, gaf hij achteraf aan. Er is vooral gekeken naar de feiten en niet zozeer naar de grote lijnen en naar wat er voor de boeren speelt. Daarna heeft Andreas een rondleiding gegeven over de rest van de boerderij. Daarbij werd vooral stilgestaan bij de biologische, niet-Demeter-varkens.

In vergelijking met Duitsland is het Demeter-merk in Nederland niet zo bekend. Extra betalen voor Demeter-producten is al helemaal niet zo gewoon.

Natudis

Bij Natudis in Harderwijk zijn we ontvangen door Redmer Oostland en Jo Descendre. De evaluatoren hebben gekeken naar de afgelopen Demeter-controles en naar wat met de afwijkingen is gedaan. De recepturen en het logboek van de insectenbestrijding zijn doorgenomen en er is uitgebreid gekeken naar de loonverwerking. We hadden vanuit Nederland graag nog op de rol van Demeter in het merkenbeleid van Natudis willen ingaan. Dat was naar de zin van Martin niet zozeer de bedoeling van de evaluatie. Ook hier had de audit meer weg van een gewone controle. Na het neuzen in de boeken zijn we door het bedrijf gelopen. Daar oogsten we als Nederlanders, met onze handelgeest, toch weer veel bewondering. Groot en efficiënt. En dan wat zuinigjes de vraag naar de relatie met de bd-landbouw. Hoe verhoudt dat zich tot een zo grote firma. Of is dat een klein beetje afgunst?

Odin – Estafette

Jeroen Moolenaar heeft Martin en Ute ingelicht over de doelstellingen en werkwijzen binnen Odin – Estafette. Tijdens de rondgang door het bedrijf kwamen we te spreken over import en export van private labelproducten. Soms nog weer in een derde land geproduceerd. Wie bijvoorbeeld verantwoordelijk voor een Loverendale etiket, geproduceerd door een op het etiket vermeld Duits

Demeter-bedrijf? Dit wordt bij Demeter Internationaal aangekaart. Het is goed als daar duidelijke afspraken over worden gemaakt. Die dan ook in de verschillende landen gelijk worden gehandhaafd. De bd-spirit hier, was voor Ute en Martin wat meer herkenbaar.

Van Scheijndel Ice Cream Factory

We werden ontvangen door de kwaliteitsmanager Elke Dahles en de general manager Stephan Blommendaal. Stephan werkt nog niet zo lang bij de ijsfabriek in Huissen. Hij is hard bezig met een reorganisatie. Meer efficiëntie en meer duidelijkheid in de organisatie. Daarbij is op vele gebied hoofdzakelijk opgeruimd. Er is in de documenten gekeken naar de afgelopen Demeter-controles en de opvolging daarvan. Enkele Demeter-producten zijn gesaneerd. En er zijn nieuwe ijssmaken onder het Demeter-merk ontwikkeld. Die konden we meteen proeven. Heel goed! De registraties waren in gang gezet, de etiketten goedgekeurd, dus alles onder controle. Toch kreeg Elke bij de bedrijfsbezoeking nog even de schrik toen Martin haar wees op het vanillepoeder in het magazijn. Er was toch vanille extract vermeld in de receptuur? Alles bleek in orde. Het voor de Demeter-receptuur gebruikte extract stond keurig in de koelcel.

De Zonnehoeve

Bij de landbouwbezoeken is wel veel meer gesproken over de manier waarop normen in Nederland worden geïnterpreteerd. Dat begon vrijwel direct in het gesprek met Teka Kappers, de bedrijfsleider van De Zonnehoeve in Zeewolde. Teka sprak heel duidelijk uit dat hij zich intensief heeft verdiept in de Landbouw cursus van Steiner. De nadruk en de uitdaging liggen voor hem in het doorzien van het systeem en de ideeën over het ontwikkelen en verzorgen van het bedrijfsorganisme. Vanuit dat overzicht wil hij dan graag heel gericht met de bd-preparaten werken. Maar dan alleen als daar vanuit inzicht behoefte aan is. En niet als een standaard recept. Hans-Josef en Ute waren onder de indruk van het enthousiasme en de bezieling waarmee op De Zonnehoeve aan de bd-aspecten wordt gewerkt. Het vooroordeel van die Nederlandse Demeter-boeren die er met de pet naar gooien wat bd betreft moest worden bijgesteld. Maar echt begrip of zelfs waardering, is wellicht een stap te ver.

De Stadsboerderij

Na het vuur van Teka had het bezoek aan Tom Saat en Tineke van den Berg op De Stadsboerderij in Almere eerder het karakter van serene rust. Het hart van het bedrijf: de Marchigiana-koeien en dan weer vooral hun mest. We zijn dieper ingegaan op wat voor Tom en Tineke nu precies biologisch-dynamisch is. Ook hier weer staan de samenhangen centraal. Voor Tom staat dynamisch voor kracht, zoals de vertaling uit het Grieks luidt. De kracht vanuit de mest. De mest die de bodem voedt. En vanuit die gevoede, levende bodem worden op hun beurt de planten weer gevoed. En de planten voeden zowel de mens, alsook de mest producerende koeien. En zo wordt de hele samenhang gevuld met kracht.

Ook hier weer ging de discussie snel over de bd-preparaten. Dat Tom en Tineke liever uitgaan van bedrijfseigen materialen dan zich de adviezen van Steiner ter harte te nemen wekt verwondering. In het nagesprek met vooral Hans-Josef lijkt de nadruk te worden gelegd op de bewijsbaarheid. Hoe kun je nu bewijzen dat het door Tom en Tineke gemaakte preparaat dezelfde werking heeft als een klassiek bd-preparaat? Dat Steiner op vele punten uitdaagt om te experimenteren wordt onderschreven. Maar kun je experimenten als Demeter aanmerken?

De resultaten

De Duitse collega's zijn zonder meer onder de indruk van de Nederlandse Demeter-certificering. In structuur en vorm zijn we niet meer het zwarte schaap, maar voorloper geworden. Ook is men blij verrast over de bedrijven. Goed georganiseerd, efficiënt en goed doordacht. Geïnspireerde bd-boeren die het beste maken van hun Demeter-bedrijf in een hele strakke markt met weinig specifieke

waardering voor hun merk. Over de inhoud van de biologisch-dynamische landbouw in Nederland zijn de evaluatoren niet zo zeker.

Ik ben benieuwd naar de reactie van de Raad van Accreditatie van Demeter Internationaal.